

Talousvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksestä vakuutus- sopimuslaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttami- sesta

Eduskunta on lähettänyt 7 päivänä syyskuuta 1993 talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 114/1993 vp vakuutusopimuslaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Esityksen johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Kaarina Buure-Hägglund, lainsäädäntöneuvos Risto Telaranta ja vs. lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma oikeusministeriöstä, ylitarkastaja Juhani Turunen sosiaali- ja terveysministeriöstä, kuluttajasiames Erik Mickwitz, apulaisjohtaja Lea Mäntyniemi Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta, johtaja Irene Luukkonen Kuluttajien vakuutustoimistosta, osastopäällikkö Tiina Hellgren Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolista, tutkimussihteri Kaija Kallinen SAK:sta, sosiaalisihteri Veikko Simpanen STTK:sta, yksikönjohtaja Mailis Lappikoski valtiokonttorista, osastopäällikkö Antti Majjala Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta ja lakimies Tapio Määttä Suomen Kuluttajaliitosta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vakuutusopimuslaki. Lakia sovelletaan henkilövakuutukseen ja vahinkovakuutukseen. Tämä laki ei koske lakisääteistä vakuutusta eikä jälleenvakuutusta. Lakia sovelletaan kuitenkin liikennevakuutuslain ja potilasvahinkolain mukaisiin vakuutuksiin, jollei näissä laeissa toisin säädetä.

Lain säännöksistä ei voida poiketa vakuutuksenottajan vahingoksi, jos vakuutuksenottaja on kuluttaja tai kuluttajaan rinnastettavissa oleva elinkeinonharjoittaja.

Ennen vakuutusopimuksen päättämistä vakuutuksenantajan on annettava vakuutuksen hakijalle vakuutustarpeen arvioimiseksi ja vakuutuksen valitsemiseksi tarpeelliset tiedot. Laissa säädetään puutteellisista tai virheellisistä tiedoista aiheutuvasta vastuusta.

Jollei muusta ajankohdasta ole erityisesti sovittu, vakuutuksenantajan vastuu alkaa, kun se tai vakuutuksenottaja on antanut tai lähettänyt hyväksyvän vastauksen toisen sopijapuolen tarjoukseen.

Vakuutuksenottajalla on oikeus milloin tahansa irtisanoa vakuutus päättymään vakuutuskauden aikana. Vakuutus päättyy, kun irtisanomista koskeva ilmoitus on annettu tai lähetetty vakuutuksenantajalle, jos vakuutuksenottaja ei ole määrännyt muuta vakuutuksen päättymisai-
kaa. Vakuutuksenantajan oikeutta irtisanoa vakuutus tai muuttaa vakuutusehtoja on rajoitettu.

Vakuutusmaksu on suoritettava kuukauden kuluessa siitä, kun vakuutuksenantaja on lähettänyt vakuutuksenantajalle maksulipun. Jos vakuutuksenottaja on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen säädetyssä määräajassa, vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa vakuutus. Jatkuvan vahinkovakuutuksen ja työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen vakuutusmaksu on ulosottokelpoinen ilman tuomiota tai päätöstä.

Vakuutusopimukseen perustuva korvausvaatimus on esitettävä vakuutuksenantajalle vuoden kuluessa siitä, kun korvauksenhakija on saanut tietää mahdollisuudestaan saada korvausta, ja joka tapauksessa kymmenen vuoden kuluessa vakuutustapahtuman sattumisesta. Vakuutuksenantajan on suoritettava korvaus tai ilmoitettava, ettei korvausta suoriteta, joutuisasti ja viimeistään kuukauden kuluessa korvausvaatimuksen esittämisestä.

Lisäksi laissa on säännökset muun muassa edunsaajamääräyksestä henkilövakuutuksessa sekä henkivakuutukseen perustuvan oikeuden luovutuksesta ja panttauksesta, ulosmittauksesta sekä takaisinsaannista konkurssipesään, kolmannen henkilön oikeudesta vahinkovakuutuksessa ja erityiset säännökset myös ryhmävakuutuksesta.

Samalla ehdotetaan eräitä teknisluonteisia tarkistuksia korkolakiin, vakuutusyhtiölakiin ja vakuutusyhdistyslakiin.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta ehdottaa, että ehdotukset korkolain, vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain muuttamisesta hyväksyttäisiin esityksen mukaisina ja että vakuutuslainsäädännön muuttamisesta hyväksyttäisiin seuraavin muutoksin.

Lakiehdotuksen 51 §:n 1 momentin mukaan vakuutuksenottajalla on oikeus luovuttaa ja pantata henkivakuutukseen perustuva oikeus. Luovutus tai panttaus ei ole vakuutuksenottajan velkoja sitova, ellei siitä ole ilmoitettu vakuutuksenantajalle.

Valiokunta ehdottaa säännöstä käytännön merkittävyyden ja todistelun helpottamisen vuoksi muutettavaksi siten, että luovutuksesta ja panttauksesta on kirjallisesti ilmoitettava vakuutuksenantajalle.

Lakiehdotuksen 63 §:n mukaan vakuutetun omaisuuden siirtyessä uudelle omistajalle tällä on oikeus korvaukseen vakuutustapahtumasta, joka sattuu 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä, jollei hänellä ole oikeutta korvaukseen itse ottamansa vakuutuksen perusteella.

Pykälän perustelujen mukaan uuden omistajan oikeus korvaukseen 14 päivän siirtymäaikana sattuneesta vakuutustapahtumasta on toissijainen. Korvaus suoritetaan luovuttajan ottamasta vakuutuksesta, jollei uudella omistajalla ole oikeutta korvaukseen itse ottamansa vakuutuksen perusteella. Uuden omistajan ottama vakuutus lopettaa kaikki aikaisemman vakuutuksen oikeusvaikutukset riippumatta uuden vakuutuksen ehdoista, kattavuudesta ja korvausmääristä.

Valiokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi vastaamaan perusteluissa esitettyä tarkoitusta siten, että omaisuuden uudella omistajalla on oikeus korvaukseen omaisuuden luovuttajan vakuutuksen perusteella vakuutustapahtumasta, joka sattuu 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirtymisen johdosta, jollei hän ole itse ottanut omaisuudelle vakuutusta.

Voimassa olevan vakuutuslainsäädännön 59 §:ssä määritellään merivakuutus. Sillä, että uudesta laista on jätetty pois merivakuutuksen määritelmä, ei ole tarkoitettu muuttaa merivakuutuksen sisältöä, vaan merivakuutuksen käsite jää niiden periaatteiden varaan, jotka ovat vakiintuneet voimassa olevan vakuutuslainsäädännön pohjalta.

Valiokunnalle on esitetty, että uuden vakuutuslainsäädännön soveltamisen työntekijäin ryhmähenkivakuutukseen tulisi olla tahdonvaltaista myös vakuutetun ja muun vakuutuskorvaukseen oikeutetun osalta. Työntekijäin ryhmähenkiva-

kuutus perustuu keskeisten työmarkkinajärjestöjen tekemään sopimukseen. Työehtosopimukseen on otettu viittaus tähän sopimukseen. Sopimuksen mukaan työnantaja on velvollinen ottamaan työntekijöilleen sopimuksen mukaisen henkivakuutusturvan. Valiokunnalle on myös todettu, että vakuutuslainsäädännön pakottavuus työntekijäin ryhmähenkivakuutukseen merkitsisi myös rajoittavaa kajoamista työmarkkinaosapuolten oikeuteen sopia työehtosopimuksin työsuhteen ehdoista.

Valiokunta puolestaan toteaa, että lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentissa ei rajoiteta sopimusosapuolten oikeutta sopia työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen aineellisesta sisällöstä. Sopimusvapautta on rajoitettu vain siten, että osapuolet eivät voi keskinäisin sopimuksin heikentää ulkopuolisen korvaukseen oikeutetun laissa säädettyä suojaa. Ryhmähenkivakuutetun työntekijän suoja on siis vastaavanlainen kuin muidenkin lain soveltamisalan piiriin kuuluvien vakuutettujen suoja.

Lakiehdotuksessa ei myöskään rajoiteta vakuutuksenottajan ja vakuutuksenantajien oikeutta keskenään sopia henkilövakuutuksen vakuutusehdoista. Lakiehdotuksen 20 §:ssä rajoitetaan vakuutuksenantajien oikeutta yksipuolisesti muuttaa vakuutusmaksua tai muita sopimusehdoja henkilövakuutuksen voimassaoloaikana. Säännös on ryhmävakuutuksessa tahdonvaltainen, joten ryhmävakuutuslainsäädännön voidaan ottaa toisensivaltiset määräykset vakuutuksenantajien oikeudesta muuttaa yksipuolisesti sopimusehdoja, myös vakuutuksenottajan, vakuutetun tai vakuutuskorvaukseen oikeutetun vahingoksi.

Lakiehdotuksen 76 ja 77 §:ssä säädetään ryhmävakuutuksesta annettavista tiedoista sekä tiedon antamisesta ryhmävakuutuksen päättymisestä. Säännösten mukaan tiedot voidaan antaa olosuhteet huomioon ottaen sopivalla tavalla. Valiokunnalle on esitetty, että näitä säännöksiä ei tulisi soveltaa ryhmävakuutukseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jo nykyisin noudatettu tapa antaa tietoja työntekijäin ryhmähenkivakuutuksista täyttää säännöksissä asetetut vaatimukset.

Valiokunta katsoo, että edellä olevien huomautusten johdosta lakiehdotusta ei ole aihetta muuttaa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 30—32 §:n säännökset saattavat joutua pitkäaikaisiin oikeudenkäynteihin ja hankaluuksiin vahinkoa kärsineen osalta.

Valiokunta edellyttää, että hallitus seuraa asiaa ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin toimiin syyttömän osapuolen oikeuksien varmistamiseksi.

*että 2.—4. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja
että 1. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioit-
taen ehdottaa,

1.

Vakuutusopimuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Vakuutuksesta annettavat tiedot

5—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Vakuutuksen voimassaolo ja sopimuksen muuttaminen

10—21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Eräät vakuutuksenottajan ja vakuutetun velvollisuudet ja vakuutuksenantajan vastuun rajoitukset

22—37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Vakuutusmaksu

38—46 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Edunsaajamääräys henkilövakuutuksessa sekä henkivakuutukseen perustuvan oikeuden luovutus ja panttaus

47—50 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

51 §

Henkivakuutukseen perustuvan oikeuden luovutus ja panttaus

Vakuutuksenottajalla on oikeus luovuttaa ja pantata henkivakuutukseen perustuva oikeus. Ryhmähenkivakuutukseen perustuvaa oikeutta ei kuitenkaan saa pantata. Luovutus tai panttaus ei ole vakuutuksenottajan velkojia sitova, ellei siitä ole *kirjallisesti* ilmoitettu vakuutuksenantajalle. Jos vakuutuksessa on peruuttamaton edunsaajamääräys, vakuutuksenottaja ei saa luovuttaa tai pantata vakuutusta ilman sen suostumusta, jolle edunsaajamääräystä koskeva sitoumus on annettu.

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

52 ja 53 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Ulosmittaus sekä takaisinsaanti konkurssipesään

54—56 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Vakuutuskorvaus vahinkovakuutuksessa

57—61 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

**Kolmannen henkilön oikeus vahinko-
vakuutuksessa**

62 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

63 §

Omistajan vaihtuminen

Jos vakuutus sopimuksen mukaan taikka vakuutusnottajan suorittaman irtisanomisen johdosta päättyy vakuutetun omaisuuden siirtymässä oikeustoimen johdosta uudelle omistajalle, uudella omistajalla on kuitenkin oikeus korvaukseen vakuutustapahtumasta, joka sattuu 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä, jollei hän ole itse ottanut omaisuudelle vakuutusta.

64—68 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Korvausmenettely

69—75 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

11 luku

Ryhmävakuutus

76—80 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Voimaantulosäännökset

81 ja 82 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Louekoski, varapuheenjohtaja Björkenheim, jäsenet Drom-

berg, Jansson, Jurva, Jääskeläinen, Kekkonen, Korhonen, Koski, Laivoranta, Luhtanen, A. Ojala ja Paloheimo sekä varajäsen Tiuri.
